

RAZVOJ STANDARDA USLUGA KARIJERNOG VOĐENJA I SAVETOVANJA

Prvi sastanak Radne grupe za izradu predloga standarda usluga karijernog vođenja i savetovanja (RG) održan je 28.9.2016. godine u prostorijama Zavoda za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja (ZUOV). Sastanak je organizovan u formi celodnevne radionice u trajanju od 10 do 17 časova. Učesnici u radu su stručnjaci u oblasti karijernog vođenja i savetovanja iz obrazovanja, zapošljavanja i omladinskog sektora, koji su kao predstavnici relevantnih institucija imenovani za članstvo u RG. Spisak učesnika je dat u Prilogu 1.

U prvom delu radionice učesnici su se upoznali sa osnovnim informacijama o načinu rada i zadacima, dat je kratak pregled relevantnih informacija o politikama karijernog vođenja i savetovanja i primerima standardizacije u Evropi, kao i dosadašnjih dostignuća u ovoj oblasti u Srbiji. U drugom delu radionice radilo se na utvrđivanju preliminarnih oblasti standarda usluga i na donošenju strukture okvira standarda.

Rad grupe je otvorila koordinatorica RG Tatijana Glišić Milutinović, savetnik-koordinator u Zavodu za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja, upoznavajući učesnike sa inicijativom iz koje je potekao angažman RG, sa očekivanim rezultatima i načinom rada. Istaknuto je da je inicijativa potekla iz primene **Pravilnika o bližim uslovima u pogledu programa, kadra, prostora, opreme i nastavnih sredstava za sticanje statusa javno priznatih organizatora aktivnosti obrazovanja odraslih (Pravilnik o JPOA)**, kojim se aktivnost obrazovanja odraslih - karijerno vođenje i savetovanje (KViS) uređuje prema standardima usluga karijernog vođenja i savetovanja. Inicijativa se realizuje u saradnji: Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja (MPNTR) i Saveta za srednje stručno obrazovanje (SSOO), Zavoda za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja, Beogradske Otvorene Škole (BOŠ), Euroguidance centara i GIZ projekta.

Angažovanje RG (do decembra 2016. godine), trebalo bi da rezultira dokumentom koji opisuje standard usluga KViS-a. Zadaci članova RG obuhvataju: izradu standarda, pilotiranje standarda i analizu povratnih informacija; izveštavanje o radu; podrška u primeni standarda bilo u vidu vodiča, prezentacija i sl. Istaknuto je da je jedna od prednosti rada ove grupe spremnost partnera da podrže implementaciju standarda kroz različite vidove pružanja podrške u implementaciji (bilo kroz projekte ili projektne aktivnosti), kao i da obezbede resurse za potrebe promovisanja, obučavanja i izrade određenih publikacija.

Cilj rada tokom prvog sastanka bio je da se utvrde preliminarne oblasti standarda i struktura tj. elementi okvira rada, što je i postignuto i o čemu detaljnije možete da pročitate na kraju izveštaja.

Nakon uvodne reči i predstavljanja članova radne grupe, koordinator grupe je predstavila polazne tačke za formiranje standarda koji su predmet radne grupe. Tu je pre svega istaknut **Pravilnik o JPOA**, koji sadrži zahteve u pogledu **programa, kadra prostora, opreme**, koje u procesu sticanja statusa JPOA treba da ispuni organizacija. Istaknuto je da "usluge karijernog vođenja i savetovanja JPOA, osnovna i srednja škola realizuje kroz program karijernog vođenja i savetovanja, u skladu sa **standardima usluga karijernog vođenja i savetovanja (KViS)**". To praktično znači da bi se ovi standardi koji se sada izrađuju svakako koristili pri akreditaciji JPOA, ali svi učesnici i koordinatorica su se složili da bi svakako bilo dobro ukoliko bi ovi standardi imali i širu primenu te da će se oni kreirati tako da budu opšti, a ne da se samo tiču organizacija koje su organizatori aktivnosti obrazovanja odraslih. Vladimir Bojković, pravni savetnik u MPNTR je pojasnio da dokument o standardima neće imati formu i pravnu snagu Pravilnika. Izrađeni dokument će imati naziv Predlog standarda usluga KViS i usvojiće ga Savet za stručno obrazovanje i obrazovanje odraslih. Istovremeno je naglašeno da je važno da radna grupa predloži i rešenja i pitanja u cilju unapređivanja zakona i pravilnika u oblasti obrazovanja.

U diskusiji koja je sledila ovo izlaganje učesnici su se usaglasili da je važno da primarni fokus bude KViS u obrazovnom sistemu kako bi se obezbedio kontinuitet kvaliteta usluga na svim nivoima, kao i da je važno da se okvir kvaliteta usluga KViS poveže i da korespondira sa okvirom kvaliteta rada obrazovnih ustanova. Naglašeno je i da je važno da bude usaglašen sa metodologijom procesa priznavanja prethodnog učenja.

Takodje, okvir treba da uvaži međusektorsku prirodu KViS. Imajući u vidu obrazovni kontekst, učesnici su se usaglasili da se povećavaju šanse za implementaciju ako dokument ima obavezujuću formu, tj. snagu Pravilnika.

Razmena očekivanja učesnika je pokazala da postoji konsenzus oko opšteg okvira rada – krajni produkt treba da bude: **orijentisan na merljive efekte, realističan (potiče iz primera postojeće prakse i namenjen je praksi), pragmatičan (komunicira sa korisnicima), obuhvatan (namenjen je i pružaocima usluga, različitim nivoima obrazovanja i individualnim odlikama korisnika).**

Usvojeni metod rada RG je da će članovi raditi u manjim grupama na zadacima koji se definišu na sastancima. O svom radu će izveštavati na sastancima, a sam način rada u okviru grupa mogu samostalno dogovarati (saradnja on-line, sastanci). Partneri BOŠ i Euroguidance su ponudili svim učesnicima mogućnost organizacije sastanaka u svojim kancelarijama.

Deo rada koji je obuhvatao prikaz relevantnih informacija i prethodnih inicijativa iz oblasti KViS, započeo je Marko Banković iz Euroguidance centra, predstavljajući osnovne informacije o evropskom okviru politika karijernog vođenja i savetovanja. Istakao je da osnov predstavljaju rezolucije Saveta za obrazovanje iz 2004 i 2008¹. Spomenuti su resursi koje je **ELGPN** mreža – evropska mreža politike celoživotnog učenja - izradila a tiču se **nacionalnih sistema** karijernog vođenja i savetovanja u Evropi. Istaknuto je da su osnovne teme kojima se bavi Alat 1 ELGPN mreže: **Veštine karijernog vođenja (VUK)**, Pristup, Saradnja i koordinacija i **Obezbeđenje kvaliteta zasnovanosti na dokazima**. Spomenuto je da u istoj publikaciji mreža predstavlja *okvir* obezbeđenja kvaliteta i zasnovanosti na dokazima (QAE)². Ovaj okvir definiše više oblasti, od kojih su za radnu grupu možda najrelevantnije **kompetencije praktičara, uključenost korisnika, pružanje usluga**. Pošto je osnovni princip da svaka država ima svoj nacionalni sistem, a da resursi ELGPN mreže definišu samo određene preporuke i smernice, različite države su definisale standarde na različit način. Neke države standarde definišu kao standarde kompetencija praktičara, neke kao pružaoca usluga (u smislu organizacija koje pružaju usluge karijernog vođenja), neke definišu standarde programa. Zajedničko obeležje različitih rešenja je da uglavnom kao oblasti definišu pružanje usluga, kompetencije praktičara, kao i upravljanje koje je oblast u okviru različitih **standarda rada organizacija**.

Nakon ove prezentacije javilo se par pitanja i otvorenih dilema u pogledu toga kako bi trebalo osmisliti ove standarde u Srbiji – naime, pitanje je **ko su korisnici standarda i kako definišemo profesionalce u oblasti savetovanja i vođenja, odnosno praktičare**. Drugi problem koji se javlja je što standardi imaju pretenziju da procenjuju kvalitet usluga na različitim nivoima obrazovanja, a same **aktivnosti KViS nisu uvezane, tj. ne postoji kontinuitet u pružanju usluga na nivou sistema**.

Nemačka organizacija za saradnju GIZ, u okviru svog projekta “Profesionalna orijentacija” definisala je **standarde za osnovne škole**, koje je predstavila Marija Radovanović. Rečeno je da je osnov ovih standarda bio *Zakon o osnovnom obrazovanju* koji definiše **podršku učenicima** kao jedan od zadataka u okviru programa KViS, a celokupni razvoj učenika kao jedan od ciljeva. Drugi važan osnov je bio **program profesionalne orijentacije** onako kako je realizovan u okviru samog projekta.

Standardi kvaliteta rada, kako su definisani u okviru ovog projekta obuhvataju sledeće oblasti: **planiranje – da profesionalna orijentacija bude deo školskog plana i godišnjeg plana rada škole; sprovođenje aktivnosti, obezbeđenost uslova i resursa** za sve aktivnosti profesionalne orijentacije i **umrežavanje** aktivnosti sa onima na drugim nivoima školovanja, i umrežavanje aktera na lokalnom nivou.

---

¹ Više o ovim rezolucijama možete pročitati u ELGPN alatu broj 1 «Razvoj politike celoživotnog vođenja: evropski paket resursa», koji je među materijalima

² Prilog G u u ELGPN alatu broj 1, «Razvoj politike celoživotnog vođenja: evropski paket resursa»

Standardi su služili evaluaciji samog projekta tako da su se oblasti iz tog razloga najviše oslanjale na aspekte relevantne za sam projekat.

Okvir standarda karijernog vođenja i savetovanja za studente je predstavila Jelena Manić Radoičić, koja je ovom prilikom zamenila Dejanu Lazić. Sadržaj može da se nađe u dostupnim materijalima, u brošuri pod nazivom *Program i metodologija karijernog vođenja i savetovanja za studente u Srbiji*. Ovaj okvir koji je razvijen kroz trogodišnju projektnu saradnju Centara za razvoj karijere na Univerzitetima u Srbiji bavi se sledećim temama:

- **Osnivanje i rad Centara:**
  - Institucije (kadar, uslov);
  - Zaposleni (kompetencije);
  - Upotreba informacija (Uvažavanje potreba korisnika i pouzdanost)
- **Program KViS: ima funkciju povezivanja obrazovanja i tržišta rada i definisani su kao:**
  - Lični razvoj,
  - Istraživanje mogućnosti za učenje i zapošljavanje,
  - Planiranje karijerom i upravljanje vlastitom karijerom
- **Metodologija**
- **Tipovi usluga: informisanje, savetovanje, karijerno obrazovanje i povezivanje sa svetom rad**
- **Praktičari:**
  - karijerni savetnik,
  - trener za podršku pri planiranju karijere,
  - savetnik za karijerno informisanje,
  - koordinator programa saradnje sa poslodavcima

Bojana Jevtović i Jelena Manić Radoičić su ispred BOŠ-a predstavile iskustva rada svoje organizacije na temu: **Planiranje programa i aktivnosti karijernog vođenja i savetovanja u srednjim školama i obuka školskih timova za implementaciju programa karijernog vođenja i savetovanja**. Istaknuto je da su srednje škole u zakonskoj obavezi da imaju program za KViS, kao i tim koji program sprovodi, ali da je stvarna situacija u školama raznolika – od škola koja nemaju ni program ni tim, do onih koje se izdvajaju kao primeri dobre prakse. Na osnovu preliminarnih rezultata ispitivanjem reprezentativnog uzorka srednjih škola, koje će u potpunosti biti objavljeno tokom novembra meseca, uočeno je da **jedna trećina škola nema program/tim**. Programi koji postoje su **neujednačani u samoj strukturi** i većina planova nema jasno definisane ishode ili **nema ishode** uopšte. **Najčešće aktivnosti su informisanje i savetovanje**.

Najmanje je zastupljeno:

- **Karijerno obrazovanje;**
- **Praćenje šta učenici rade/studiraju nakon završetka škole;**
- **Evaluacija realizovanih aktivnosti i praćenje realizacije programa,**
- **Definisanje različitih ciljnih grupa** (daroviti, roditelji, učenici koji nisu zadovoljni smerom, učenici iz osetljivih grupa)

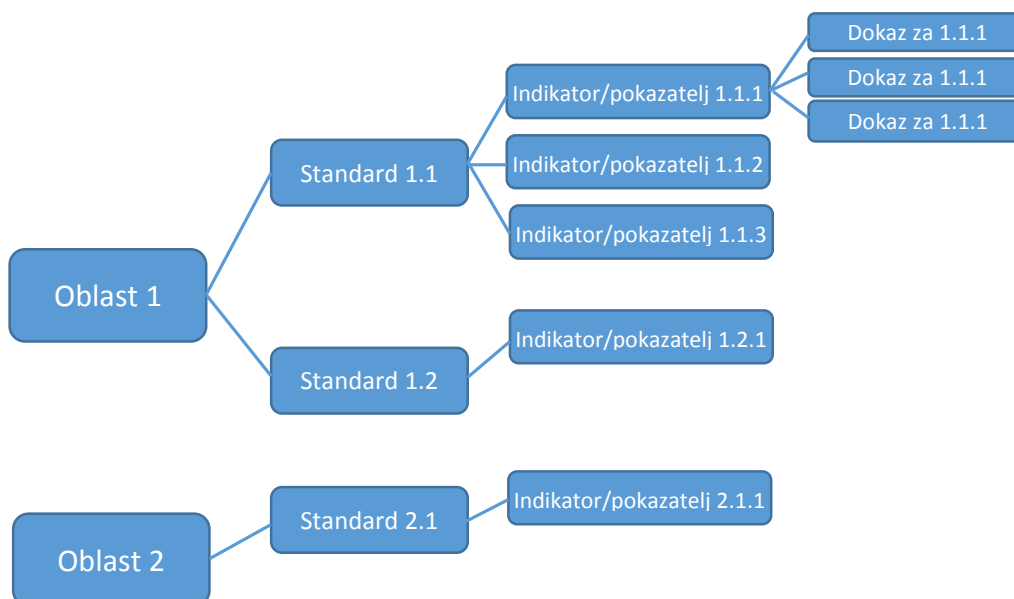
Razgovor svih učesnika podstaknut ovim informacijama otvorio je sledeće teme:

- **Kako definišemo uslugu i aktivnost**
- Uvid u stanje **Sistema** u Srbiji koji je **fragmentisan**
- Koji je **delokrug nečijeg delovanja: Ko šta radi i ko finansira**
- **Kako se KViS program u srednjim školama ili Program Profesionalne Orijentacije u osnovnim školama procenjuje u kontekstu samovrednovanja i eksternog vrednovanja obrazovnih ustanova**
- **Da li se i kako na nivou ustanove povezuju pojedinačne aktivnosti osoblja sa sistemskim planiranjem na nivou ustanove.**

Učesnicima je zatim od strane Jelene Najdanović Tomić, rukovodioca Centra za standarde u Zavodu za vrednovanje obrazovanja i vaspitanja predstavljeno i kako izgleda okvir standarda za samovrednovanje i eksterno vrednovanje kvaliteta rada obrazovnih institucija koji sadrži:

- **Oblast** – najšira kategorija koja ima celine i podceline. Celine pokrivaju celokupan život u školi.
- Svaka oblast ima **standard** kao definisani cilj.
- Ti ciljevi su predstavljeni kroz **indikatore tj. pokazatelje**.
- Za svaki indikator se formira jasna **lista dokaza** tj. na osnovu čega može da se zaključi da je indikator ostvaren.

Šematski bi to bilo predstavljeno na sledeći način:

Kao najizazovnije u ovoj metodologiji je istaknuto jasno definisanje indikatora tako da svaki indikator meri samo jednu varijablu.

Učesnici su se usaglasili da primene ovaj način definisanja standarda i u nastavku rada u manjim grupama definisan predlog oblasti.

Nakon što su Ružica Madžarević i Ivana Vulić uputile članove radne grupe u način na koji su beležile i raspoređivale ključne reči i dale svoje viđenje najučestalijih pitanja i otvorenih dilema u dotadašnjem radu grupe, koordinatorka je pozvala članove da se grupišu u manje grupe i da naprave svoj predlog oblasti koje bi budući standardi trebalo da obuhvate.

Članovi su se grupisali u 4 grupe³:

Prva grupa:

1. **Bojana Jevtović - koordinatorka grupe**
2. Iskra Maksimović
3. Jelena Manić Radoičić
4. Maja Svetozarević

Druga grupa:

1. **Tatijana Glišić Milutinović - Jelena Manić Radoičić - koordinatorke grupe**
2. Jelena Kljajić
3. Marina Savković
4. Svetlana Budimčević
5. Vesna Fabian

Treća grupa:

1. **Marko Banković - koordinator grupe**
2. Sanja Milojević
3. Dubravka Mihajlović
4. Marija Petronijević

Četvrta grupa:

1. **Tanja Šijaković - koordinatorka grupe**
2. Marija Radovanović
3. Jelena Najdanović Tomić
4. Marina Ostojić
5. Sanja Tatić – Janevski

Svaka grupa je iznela svoje viđenje oblasti standarda. Grupe su delimično imenovale iste/srodne standarde.

Prva grupa je nominovala sledeće oblasti:

- Program KViS
  - Ciljna grupa
  - Aktivnosti/sadržaj
  - Ishodi
  - Evaluacija
- Rad sa korisnicima (pojedinci i grupe)
  - Metodologija
  - Instrumenti
  - Tehnike
  - Pristup
- Kadar
  - Pozicija
  - Kompetencije
- Uslovi za realizaciju
  - Oprema
  - Prostor
  - ...

---

³ grupe u ovom spisku poređane po redosledu kojim su izlagale standarde na karticama na tabli.

Druga grupa je nominovala:

- Program (opis usluga)
- Resursi (ljudski i tehnički)
  - o Ljudski resursi
  - o Prostorna opremljenost
  - o Tehnička opremljenost

Treća grupa je nominovala:

- Program
- Usluge (metodologija rada)
- Resursi
- Materijalno-tehnički uslovi

Konačno, četvrta grupa je nominovala:

- Program (informisanje i savetovanje)
- Pružaoci usluga
- Resursi (materijalno-tehnički uslovi)

Diskusijom je utvrđeno koja su slaganja, a koja eventualna neslaganja u vezi sa oblastima koje standardi treba da obuhvate. Prva dilema bila je da li program definisati preko usluga ili preko elemenata programa i ishoda (slično onome kako je prva grupa definisala elemente u okviru Programa). Kratka diskusija je završena time što se zaključilo da će biti lakše ukoliko se definišu elementi i to preko ishoda u vidu veština upravljanja karijerom. Takođe, ukoliko se stvori prilika da se i elementi i usluge uključe u oblast programa, to bi bilo korisno, te je ovo ostalo pitanje za dalje razmišljanje.

Druga dilema javila se oko pitanja načina sprovođenja aktivnosti KViS jer se ispostavilo da neki članovi smatraju da metodologija treba da bude sastavni deo oblasti programa, a drugi da sadržaj ("program") treba odvojiti od načina rada (alternativno su korišćeni nazivi: "metodologija rada", "rad sa korisnicima", "usluge"). Zaključak diskusije je da standarde treba definisati i za sadržaj programa i za način realizacije ali da će se na kraju definisati da li su to zasebne oblasti ili ista.

Treća diskusija ticala se pružaoca usluga - praktičara i članovi su se pitali da li ovu oblast treba definisati samo kao kompetencije profesionalaca ili šire, što otvara prostor da se, na primer, definišu i indikatori npr. odnos broja praktičara i korisnika. Konačan dogovor je da oblast bude šire definisana i da se preliminarno nazove "ljudski resursi".

Konačno, četvrta oblast je lako definisana jer su je sve grupe već identifikovale – materijalno tehnički uslovi.

Na ovaj način su identifikovane četiri oblasti na kojima će se za sada raditi:

- Program
- Metodologija rada
- Ljudski resursi
- Materijalno-tehnički uslovi

Dogovoreno je da grupe za početak rade na prvoj oblasti – program. Već formirane grupe će se možda menjati kako bi u svakoj bili predstavnici različitih oblasti, te kako bi svaka grupa imala raznovrsniji pristup pitanju. Svaka grupa će imati svog predstavnika koji će uz podršku koordinatorke RG voditi i organizovati rad u grupi.

Sledeći sastanak je zakazan za utorak **11.10.2016.**, a drugi sastanak u oktobru je planiran za petak **28.10.2016.** godine.

Celokupan materijal sa ove radionice se može naći na sajtu ZUOV-a

(<http://www.zuov.gov.rs/karijerno-vodjenje-i-savetovanje/?lng=lat>).

Izveštaj izradile:

Ivana Vulić, Euroguidance Centar

Ružica Madžarević, Euroguidance Centar

Prilog 1 - Lista učesnika

Marija Petronijević, Ministarstvo omladine i sporta
Jelena Kilibarda, Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalne politike
Jelena Kljajić, Nacionalna služba za zapošljavanje
Svetlana Budimčević, Unija poslodavaca Srbije
Jelena Najdanović Tomić, Zavod za vrednovanje obrazovanja i vaspitanja
Iskra Maksimović, Savet za stručno obrazovanje i obrazovanje odraslih
Dubravka Mihajlović, Filozofski fakultet, Katedra za andragogiju
Marina Savković, Centar za razvoj karijere studenata Univerziteta Singidunum
Maja Svetozarević, Medicinska škola "Dr Milenko Hadžić", Niš
Sanja Milojević, Politehnička škola Kragujevac
Tanja Šijaković, Zavod za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja
Sanja Tatić Janevski, Zavod za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja
Marija Radovanović, Projekat zapošljavanj mladih GIZ YEP
Marina Ostojić, Centar Inventiva
Vesna Fabian, Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja
Vladimir Bojković, Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja
Ana Stojanović, Privredna Komora Srbije
Bojana Jevtović, Beogradska otvorena škola
Jelena Manić Radoičić, Beogradska otvorena škola
Marko Banković, Euroguidance centar Srbija, Fondacija Tempus
Ivana Vulić, Euroguidance centar Srbija
Ružica Madžarević, Euroguidance centar Srbija
Tatijana Glišić, Zavod za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja